

ระเบิดจากข้างใน : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน

Inside-Out Blasting: An Analytic, Appreciative and Applicative Study

ชิสา กันยาวิริยะ

Chisa Ganyaviriya

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: chicsar@gmail.com

E-mail: thanapimparat5710@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 25 ธันวาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 28 ธันวาคม 2565

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 28 ธันวาคม 2565

บทความ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ วิจัย และวิธานหลักการทรงงานข้อระเบิดจากข้างใน วิธีการศึกษาเป็นแบบเชิงคุณภาพ โดยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ผลการวิจัยพบว่า 1) การระเบิดจากข้างในที่เกิดจากความตระหนักรู้ในตน ย่อมมีความเข้มข้นสูงที่จะใส่ใจในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยความจริงใจ แน่วแน่ ที่จะทำความเข้าใจ ยอมรับ และก้าวข้ามปัญหา อุปสรรคต่างๆ อย่างไม่ย่อท้อ การระเบิดจากข้างในที่เกิดจากแรงบัลดาลใจเช่นนี้ย่อมสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ผู้ปฏิบัติและคนรอบตัว 2) คุณค่าที่เกิดจากการระเบิดจากข้างใน ทำให้เกิดความตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้น เกิดแรงบัลดาลใจที่จะคิดหาคำตอบ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยหลัก 3 กล้า คือ กล้าเผชิญปัญหา กล้าประเมินวิธีปฏิบัติ กล้าลงมือทำด้วยความรับผิดชอบ 3) ขั้นตอนของหลักการดำเนินงานในข้อนี้ ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ตามลำดับดังนี้ 1) ใช้แรงบัลดาลใจเป็นตัวนำ 2) ใช้การศึกษาอย่างเป็นระบบเป็นตัวตาม 3) มีคุณภาพชีวิตเป็นเป้าหมาย

คำสำคัญ: ระเบิดจากข้างใน, หลักการทรงงาน, วิเคราะห์, วิจัย, วิธาน

ABSTRACT

This study was conducted to analyze, appreciate, and apply the King's working principles in respect with the inside-out blasting. This study was done by studying and gathering the information from all related documents and research studies regarding the working principles of His Majesty King Bhumibol Adulyadej. The results showed as follows. 1) Inside-out blasting coming from self-awareness would be strong enough to solve problems sincerely, to be determined to understand, accept, and overcome any problems and obstacles resistibly whereas this inside-out blasting

would benefit the practitioners and surrounding people. 2) The value from inside-out blasting made awareness of the problems occurred, inspired to find out the answers under 3 courage principles, that is, being courage to confront problems, being courage to assess the practice methods, and being courage to perform responsibly. 3. The process of this working principle included 3 stages: 1) using inspiration as the leader; 2) using the systematic study as the follower; and 3) having the quality of life as the target.

Keywords: Inside-Out Blasting, His Majesty King's Working Principles, Analytic, Appreciative, Applicative Study

1. บทนำ

ระเบิดจากข้างใน เป็นหลักการข้อที่สองในหลักการทรงงาน 23 ข้อ ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ทรงตรัสว่า “ต้องระเบิดจากข้างใน” หมายความว่า ต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนา ให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนา เสียก่อน แล้วจึงออกมาสู่สังคมภายนอก มิใช่การนำเอาความเจริญ หรือบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปหาสังคมภายในหมู่บ้านที่ยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว (สำนักงาน กปร., 2548: 4)

ที่ผ่านมา การพัฒนาที่ล้มลุกคลุกคลานไม่ต่อเนื่องก็เพราะ “ไม่เกิดการระเบิดจากข้างใน” ในกรณีการพัฒนาที่ต้องการความยั่งยืน จำเป็นต้องให้คนในพร้อมและริเริ่มการพัฒนาเอง ความสำคัญของหลักการพัฒนานี้จึงไม่ได้อยู่ที่ชุมชนจะทำอะไร แต่อยู่ที่จะทำอย่างไรชุมชนจึงจะเกิด “การระเบิดจากข้างใน” (ธนากร สังเขป, 2556: 46)

ส่วนการศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธานนั้น เป็นแนวทางการศึกษาตีความอย่างมีวิจารณ์ญาณบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลางที่สามารถนำมาศึกษาหลักการทรงงานโดยมุ่งหวังผลอันเลิศ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งสำคัญของการตีความ ก็คือต้องให้ความสำคัญกับปณิธาน อันเป็นเจตนารมณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร โดยทรงประกาศพระราชปณิธานในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ซึ่งเรียกว่า พระปฐมบรมราชโองการ ความเป็นว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” พระปฐมบรมราชโองการนี้เปรียบเสมือนพระราชปณิธานหรือพระราชสัตยาธิษฐานว่าพระองค์จะไม่ละทิ้งประชาชน

ดังนั้น การศึกษาหลักการทรงงานเพื่อนำไปประยุกต์ใช้จึงต้องให้ความสำคัญกับคุณค่าภายในหรือที่เรียกว่า “ระเบิดจากข้างใน” ซึ่งเป็นหลักการทรงงานอีกข้อหนึ่งที่สำคัญ ต้องมีการสร้างแรงจูงใจ ส่วนในระดับครอบครัวขึ้นไปก็ต้องเน้นการมีส่วนร่วม มีความใส่ใจในการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบโดยมีคุณภาพชีวิตเป็นเป้าหมาย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาหลักการทรงงานข้อที่สอง ได้แก่ ระเบิดจากข้างใน เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ วิจัย วิธาน หลักการทรงงานในข้อต่อไป อันจะมาซึ่งการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้แก่บุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ วิจัย และวิธานหลักการทรงงานข้อระเบิดจากข้างใน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งแบ่งเอกสารเป็นเอกสารปฐมภูมิและเอกสารทุติยภูมิ

1. เอกสารปฐมภูมิ ประกอบด้วยเอกสารหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (2548) จัดพิมพ์โดย สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

2. เอกสารทุติยภูมิ ประกอบด้วย ก) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการทรงงาน และ ข) บทความทัศนะที่เกี่ยวข้องกับหลักการทรงงาน

เมื่อรวบรวมเอกสารเสร็จสิ้นแล้ว นำเอกสารมาเรียบเรียง จากนั้นวิเคราะห์ วิจัย และวิธานหลักการทรงงานข้อ “ระเบิดจากข้างใน” เพื่อนำไปสรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะในบทสุดท้าย

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์หลักการทรงงานข้อ “ระเบิดจากข้างใน” พบว่า การระเบิดจากข้างในที่เกิดจากความตระหนักรู้ในตน ย่อมมีความเข้มข้นสูงที่จะใส่ใจในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยความจริงใจ แน่วแน่ ที่จะทำความเข้าใจ ยอมรับ และก้าวข้ามปัญหา อุปสรรคต่างๆ อย่างไม่ย่อท้อ การระเบิดจากข้างในที่เกิดจากแรงบันดาลใจเช่นนี้ย่อมสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ผู้ปฏิบัติและคนรอบตัว เพราะมีความใส่ใจในรายละเอียด มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความพร้อมในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนา และเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การเชื่อมต่อกับความรักความเข้าใจจึงเกิดขึ้นระหว่างครอบครัว ชุมชน เกิดความรู้รักสามัคคี เป็นพลังความเข้มแข็งที่ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนด้วยการแบ่งปันให้กันและกันทั้งความรู้ ความสามารถ แรงกาย แรงใจ แรงทรัพย์ สติปัญญา รอยยิ้ม กำลังใจ ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ผู้ที่เกิดการระเบิดจากข้างในย่อมตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นย่อมเป็นของสาธารณะ เพราะคุณภาพจิตของผู้ที่ระเบิดจากข้างในจะมีความเป็นจิตอาสา หรือจิตสาธารณะ เพราะเขาตระหนักรู้ว่าทุกชีวิตต้องอาศัยเกื้อกูลซึ่งกันและกันไม่มีใครอยู่คนเดียวในโลกได้

2. ผลการวิจัยหลักการทรงงานข้อ “ระเบิดจากข้างใน” พบว่า คุณค่าที่เกิดจากการระเบิดจากข้างใน ได้แก่ 1) ทำให้เกิดความตระหนักรู้ในปัญหาที่เกิดขึ้น เกิดแรงบันดาลใจที่จะคิดหาคำตอบ เพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นด้วยหลัก 3 กล้า คือ กล้าเผชิญปัญหา กล้าประเมินวิธีปฏิบัติ กล้าลงมือทำด้วยความรับผิดชอบ 2) ได้มีโอกาสทบทวนระบบการทำงานหรือวิถีชีวิตที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันว่ามีสิ่งใดที่ขาดตกบกพร่อง เป็นจุดอ่อน เป็นอุปสรรคเป็นสิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อช่วยให้ปัญหาเบาบางลงหรือหมดไป 3) ส่งเสริมหลักการพึ่งพาตนเอง ขยายไปสู่หลักการมีส่วนร่วมในชุมชน เพื่อสร้างตนเอง ครอบครัว และชุมชนให้เข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกัน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และ 4) ได้พัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง ครอบครัว และชุมชนที่ตนอยู่อาศัย ได้แสดงความ

รับผิดชอบต่อสังคม ใช้ชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความไม่เบียดเบียน เป็นไปเพื่อการสงเคราะห์เกื้อกูล ใส่ใจ ช่วยเหลือ แบ่งปันเพื่อให้ประเทศดำรงอยู่ได้ด้วยความรู้รักสามัคคี

3. ผลการวิธานหลักการทรงงานข้อระเบิดจากข้างใน พบว่า ขั้นตอนของหลักการดำเนินงานในข้อนี้ ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ตามลำดับดังนี้

1) ใช้แรงบัลดาลใจเป็นตัวนำ

แรงบัลดาลใจอาจมาจากปัญหาที่ต้องการแก้ไขมีทั้งปัญหาส่วนตัว ปัญหาส่วนรวม ซึ่งมักจะเป็นปัญหาที่ทำให้เจ็บปวดใจ (pain point) หรือมาจากสิ่งที่อยากทำ เช่น เป็นความฝัน เป็นความภาคภูมิใจเมื่อได้ทำ แรงบัลดาลใจเป็นพลังสร้างสรรค์ที่ทำให้กล้าเผชิญปัญหา กล้าประเมินวิธีการปฏิบัติ และกล้าลงมือทำด้วยความรับผิดชอบ

2) ใช้การศึกษาอย่างเป็นระบบเป็นตัวตาม

พื้นฐานการศึกษาอย่างเป็นระบบที่เหมาะสมกับหลักการทรงงานข้อนี้ นอกจากจะต้องรู้ ฮ.น.กฐก หรือ เป้าหมายคืออะไร ทำเพื่อใคร และจะต้องมีการนำแรงบัลดาลใจหรือความฝันนั้นมาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในทุกๆ ทาง และเลือกทางที่เป็นไปได้ที่สุด มีประโยชน์ที่สุด ในขั้นของการทดสอบหรือทดลองนั้นหากสามารถลดต้นทุนด้านทรัพยากร คน และเวลาได้ด้วยก็ยิ่งดี เรียกว่า “ประหยัดสูง ประโยชน์สูง” หรือที่ในหลวง ร. 9 ตรัสว่า “ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด” เมื่อได้หลักการคิดแล้วจึงดำเนินการตามขั้นตอนการคิดอย่างเป็นระบบ จากคำถามสำคัญ 2 คำถาม คือ “ทำไม” และ “ได้หรือไม่”

(1) การตั้งคำถามว่า “ทำไม” เป็นรากฐานของการศึกษาที่ “ใช้ปัญหาเป็นฐาน” (Problem Base)

(2) การตั้งคำถามว่า “ได้หรือไม่” เป็นรากฐานของการศึกษาที่ “ใช้โครงการเป็นฐาน” (Project Base)

การศึกษาอย่างเป็นระบบทั้งสองส่วนนี้ มีส่วนช่วยในการพัฒนาให้ความคิดสร้างสรรค์ที่ระเบิดจากข้างในมีความเป็นไปได้ในโลกของความเป็นจริง สอดคล้องกับข้อเท็จจริงอย่างเป็นเหตุเป็นผล เป็นการดึงเอาชั้นจินตนาการมาสู่โลกแห่งความเป็นจริงด้วยการทบทวน ตรวจสอบกระบวนการเดิมที่มีอยู่เพื่อปรับปรุงแก้ไข โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แล้วจึงพัฒนาต่อยอดให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นโดยใช้โครงการเป็นฐานเป็นลำดับต่อไป

การระเบิดจากข้างในช่วยสร้างแรงจูงใจทั้งในด้านจิตวิทยา ด้านการบริหารจัดการ ด้านการสร้างนวัตกรรม เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สิ่งทีระเบิดออกมาจากข้างในนี้จะถูกนำมาคิดด้วยวิจารณญาณอย่างเป็นขั้นตอนและเกิดการต่อยอดสิ่งใหม่ได้อย่างไม่รู้จบ เพราะคนคือจุดเริ่มต้นของการคิดเพื่อแก้ปัญหา โดยมีวิธีการคิดและการทำงานอย่างมีขั้นตอน (protocol) เป็นหลัก เพราะผู้ปฏิบัติย่อมรู้แจ้งในสิ่งที่ตนทำ จากนั้นจึงดัดแปลงหรือปรับกระบวนการ (invent) เพื่อแก้ปัญหาให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาที่ต่างกัน

การระเบิดจากข้างในเป็นรูปแบบการดำเนินการที่เริ่มต้นจากคนแต่ละคนที่มีความเฉพาะตัวทั้งในด้านการคิด ความเชื่อ นิสสัยใจคอ การดำเนินชีวิต วิธีทางเลือก สิ่งที่ต้องพบเจอ ความสนใจใคร่รู้ ฯลฯ มนุษย์แต่ละคนล้วนมีส่วนที่แตกต่างกันออกไป จะให้คนเราเหมือนกันทั้งหมดย่อมเป็นไปไม่ได้ยาก ในระดับชุมชนก็เช่นกัน เราจะเอาความเจริญของชุมชนหนึ่งไปใช้กับทุกชุมชนทั้งหมด ผลลัพธ์อาจไม่ได้ดีเสมอไป

เมื่อบุคคลมีแรงบัลดาลใจที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการก้าวข้ามปัญหา ก็จะเริ่มจากสิ่งที่ตนเองถนัด ใครเคยทำแบบใดก็จะรู้แจ้งในแบบนั้น เช่น ชาวนาคนหนึ่ง ในชีวิตเคยปลูกข้าวได้สูงสุด 300 กิโลกรัม/ไร่ ปีหนึ่งๆ ปลูกได้เพียงรอบเดียว เมื่อเขามีแรงบัลดาลใจอยากจะให้ผลผลิตสูงขึ้น ก็จะเริ่มตั้งคำถามว่า “ทำไม” กับ “ได้หรือไม่” เพื่อตั้งข้อสงสัยหรือสมมติฐานต่อสิ่งที่เคยทำจนเคยชิน เช่น

- ทำไมต้องปลูกข้าวได้เพียง 300 กิโลกรัม/ไร่ เราสามารถปลูกข้าวได้ 1,000 กิโลกรัม/ไร่ได้หรือไม่?
- ทำไมต้องปลูกข้าวได้เพียงปีละ 1 ครั้ง เราสามารถปลูกข้าวได้ปีละ 2-3 ครั้งได้หรือไม่?

คำถามที่ถูกตั้งขึ้นนี้ก็เพื่อให้ได้สิ่งที่ตนเองต้องการ คือ คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งการแก้ปัญหาการปลูกข้าวในแต่ละพื้นที่นั้นไม่เหมือนกัน บางที่ก็น้ำท่วม บางที่ก็น้ำแล้ง ถ้าให้ตีความนำข้อมูล นำความเป็นอยู่ มาคิด เพื่อพัฒนาให้เหมาะสมต่อการแก้ปัญหาในแต่ละคน หรือแต่ละพื้นที่ ต้องให้เหมาะกับสภาพแวดล้อม โดยให้ประชาชนเป็นแกนหลักในการแก้ปัญหา โดยสร้างวิธีการหรือกระบวนการดำเนินงาน (solution) ให้เกิดขึ้นแก่ประชาชน

การตั้งคำถามว่า “ทำไม” ก็เพื่อให้เราตั้งคำถามเพื่อการวิเคราะห์และหาคำตอบ

ส่วนการตั้งคำถามว่า “ได้หรือไม่” ก็เพื่อให้เราทดสอบ ทดลอง พิสูจน์ว่าทำได้จริงหรือไม่ ซึ่งหากทำได้จริงก็จะเกิดปราชญ์ชาวบ้าน เกิดการสอนโดยปราชญ์ชาวบ้าน จนเกิดเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ออกมา

สิ่งที่ต้องการเน้นย้ำ ก็คือกระบวนการระเบิดจากข้างในด้วยคำถามที่ทรงพลังนี้ ผู้คิดแก้ปัญหาจะต้องรู้ระบบการทำงานจนเข้าใจของ (Protocol) จากนั้นจึงทำการย้อนคิดเพื่อทบทวนระบบการทำงานนั้นเพื่อค้นหาข้อผิดพลาดหรือจุดบกพร่องหรือจุดที่ควรมีการแก้ไขและพัฒนา ก็จะเกิดการสร้างกระบวนการดำเนินงาน (Solution) เสมือนขึ้นมา เพื่อทำการทดสอบในพื้นที่ทดลอง (Sandbox) ต่อไป

กล่าวโดยสรุปก็คือ แรงบัลดาลใจเกิดจากพลังสร้างสรรค์ เมื่อสร้างสรรค์จะเกิดคำถามเพื่อการพัฒนา คือ คำว่า “ทำไม” กับ “ได้หรือไม่” เป็นจุดเริ่มต้นของนวัตกรรมทางความคิด

3) มีคุณภาพชีวิตเป็นเป้าหมาย

คุณภาพชีวิต คือ การมีชีวิตที่ดีขึ้น ดีขึ้นในที่นี้หมายถึง ต้องมีคุณภาพ และเป็นคุณภาพของชีวิต ส่วนคุณภาพของวัตถุมุ่งเน้นให้เกิดการอำนวยความสะดวกแก่คุณภาพชีวิตเป็นสำคัญ คือ เน้นการสร้างสรรค์ ไม่ทำลาย มีความตระหนักถึงโครงการที่ดำเนินอยู่ทั้งในส่วนตนและส่วนรวม คิดตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ เพื่อแสดงถึงความตระหนักและรับผิดชอบในสิ่งที่ทำ เช่น หากโครงการที่ทำขึ้นก่อให้เกิดขยะ เราจะบริหารจัดการขยะที่เกิดขึ้นนั้นอย่างไร เป็นสิ่งที่ถูกผนวกกับเป้าหมายของการคิดครั้งแรกว่า คิดเพื่อใคร โดยให้ถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก คือ คิดเพื่อประชาชน การที่เราคิดเพื่อตัวเองก็ไม่ใช่เรื่องผิด แต่ต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่เรากำลังจะดำเนินการด้วย อย่างน้อย คือ อย่าเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน อย่าสร้างภาระที่ไม่จำเป็นให้กับสังคมโดยปราศจากความรับผิดชอบต่อ ความรับผิดชอบต่อไม่ใช่การออกมาขอโทษในสิ่งที่ทำแล้วจบไป แต่จะต้องรับผิดชอบต่อตั้งแต่กระบวนการคิด และต้องคิดเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งโดยส่วนตนและส่วนรวมไปด้วยกัน และเมื่อใดที่เกิดความเสียหายบกพร่องในภายหลัง ก็ยอมรับ และแก้ไขปรับปรุง พัฒนาให้ดีขึ้น นี่คือการมีคุณภาพชีวิตเป็นเป้าหมายและปลายทางของเรื่องที่ทำก็คือประโยชน์สุขที่ได้รับร่วมกันนั่นเอง

5. อภิปรายผล

1. จากผลการวิเคราะห์หลักการทรงงานข้อ “ระเบิดจากข้างใน” อภิปรายผลได้ว่า สอดคล้องกับคำอธิบายจาก สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2548) ความว่า “พระองค์ทรงมุ่งเน้น เรื่องการ พัฒนาค้น ทรงแสดงว่า “ต้องระเบิดจากข้างใน” หมายความว่า ต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนา ให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาลีก่อน แล้วจึงออกมาสู่สังคมภายนอก มิใช่การนำเอาความเจริญ หรือบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปหาสังคมภายในหมู่บ้านที่ยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว” และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธา หริมเทพาธิป (2559: 125-127) เรื่อง “การศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยกนิยมสายกลาง : วิเคราะห์จากหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช” ที่กล่าวว่า หลักการทรงงานข้อที่ 2 : ระเบิดจากข้างใน การระเบิดจากข้างใน ก็คือการใช้วิจารณ์ญาณ (Critical mind) ในภาษาอังกฤษประกอบด้วย “หลัก 3A” ในภาษาไทย ศาสตราจารย์ กิรติ บุญเจือ ราชบัณฑิต ได้กำหนดเป็น “หลัก 3 วิ” เพื่อให้ล้อกับหลัก 3A ได้แก่ วิเคราะห์ วิจักษ์ และวิธาน

2. จากผลการวิจักษ์หลักการทรงงานข้อ “ระเบิดจากข้างใน” อภิปรายผลได้ว่า สอดคล้องกับแนวคิดของ ธนากร สังเขป (2556: 46-48) กล่าวว่า ในกรณีการพัฒนาที่ต้องการความยั่งยืน จำเป็นต้องให้คนในพร้อมและริเริ่มการพัฒนาตนเอง ความสำคัญของหลักการพัฒนานี้จึงไม่ได้อยู่ที่ชุมชนจะทำอะไร แต่อยู่ที่ทำอย่างไร ชุมชนจึงจะเกิดการระเบิดจากข้างใน จนเกิดชุมชนเข้มแข็งที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ 1) เกิดชุมชนที่รวมตัวกันเป็นปึกแผ่น 2) เกิดชุมชนที่มีศักยภาพพึ่งตนเองได้ในระดับสูง 3) เกิดชุมชนที่สามารถแก้ปัญหาต่างๆ 4) เกิดชุมชนที่สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง 5) เกิดชุมชนที่มีผู้นำเก่งและดี มีภาวะผู้นำสูง 6) เกิดชุมชนที่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ มีแผนการพัฒนาตนเองทุกด้าน 7) เกิดชุมชนที่สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วม

3. จากผลการวิธานหลักการทรงงานข้อ “ระเบิดจากข้างใน” อภิปรายผลได้ว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์ (2565: 111) เรื่อง “การคิดนวัตกรรมด้วยหลักการทรงงานตามหลักปรัชญาหลังนวยก” ที่กล่าวว่า การคิดนวัตกรรมด้วยหลักการทรงงานตามหลักปรัชญาหลังนวยกเริ่มต้นจากการตั้งคำถามว่า คิดเพื่อใคร คำตอบอยู่ท้าย พระปฐมบรมราชโองการที่ว่า “...เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวสยาม” เมื่อนำมาคิดนวัตกรรมจึงต้องคำนึงถึงประโยชน์สุขส่วนรวม เป็นสำคัญเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเป้าหมายของปรัชญาหลังนวยก และสอดคล้องกับแนวคิดของ เมธา หริมเทพาธิป (2565, [ออนไลน์]) ที่กล่าวว่า หลักการทรงงาน 23 ข้อในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เมื่อนำมาใช้ในปรัชญาการศึกษาผู้ประยุต์ จำเป็นต้องใช้วิจารณ์ญาณสำหรับวิเคราะห์ ประเมินค่า และปรับใช้ให้เหมาะสมกับตนเองและผู้อื่น คือ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความสุขบนความสุขของตนเองและผู้อื่น โดยอาจนำหลักการบางส่วนมาประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมที่เห็นว่ามีข้องเกี่ยวกับการศึกษาและประยุกต์ใช้บนพื้นฐานปรัชญาที่ทันสมัยที่สุดในเวลานี้ คือปรัชญาหลังนวยกนิยมสายกลาง

6. ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

การระเบิดจากข้างใน เป็นหลักการทรงงานข้อที่สอง ซึ่งเป็นข้อพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ต้องเริ่มจากตนเอง หรือชุมชนของตนเอง เพื่อสร้างความเข้มแข็งทั้งภายในและภายนอกให้กับตนเองและชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้งาน

1. ในระดับบุคคล ควรนำเอาหลักการทรงงานข้อระเบิดจากข้างใน ไปประยุกต์ใช้ด้วยความตระหนักรู้ มีสติปัญญา ฝึกการใช้วิจารณ์ญาณควบคู่ไปกับการตระหนักในตนเอง การใส่ใจและดูแลคนรอบข้าง จนมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีความอ่อนโยน สามารถเปิดใจรับสิ่งต่างๆ เพื่อเรียนรู้และพัฒนา กล้าเผชิญปัญหา กล้าประเมินวิธีปฏิบัติ กล้าลงมือทำด้วยความรับผิดชอบ

2. ในระดับชุมชน ผู้นำชุมชนและคนในชุมชนที่อยู่ร่วมกัน ควรนำหลักการทรงงานข้อระเบิดจากข้างใน ไปประยุกต์เพื่อสร้างความเข้าใจต่อตนเองและผู้อื่น ส่งเสริมศักยภาพทั้งด้านความรู้และทรัพยากร ส่งเสริมความสามารถทั้งทักษะการคิดและทักษะปฏิบัติ ส่งเสริมให้เกิดอำนาจที่เข้มแข็งจากภายในจนสามารถพึ่งตนเองได้ มีสติปัญญาในการแก้ปัญหาและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ผู้วิจัยจึงเสนอแนะพหุเป็นตัวอย่างเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ระเบิดจากข้างในบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ระเบิดจากข้างในบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

บรรณานุกรม

คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, สำนักงาน. (2548). **หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพฯ: 21 เช่นจรี.

ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2565). **การคิดนวัตกรรมด้วยหลักการทรงงานตามหลักปรัชญาหลังนวยุค**. วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน. ปีที่ 15 ฉบับที่ 2. (เมษายน-มิถุนายน).

เมธา หริมเทพาธิป. (2559). **การศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคนิยมสายกลาง : วิเคราะห์จากหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช**. วารสารศึกษาศาสตร์ มมร. ปีที่ 4. ฉบับที่ 1. (มกราคม-มิถุนายน).

_____. (2565). **การศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง : วิเคราะห์จากหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ตอนที่ 1)**. สถาบันความพอเพียง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://porpeang.net/>. [11 พฤศจิกายน 2565].